

Sygn. akt I CSK 563/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 października 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jan Górowski (przewodniczący)

SSN Bogumiła Ustjanicz (sprawozdawca)

SSN Hubert Wrzeszcz

Protokolant Ewa Krentzel

w sprawie z powództwa M. Spółki z o.o. w R.
przeciwko Skarbowi Państwa - Wojewodzie [...]
o zapłatę i ochronę praw autorskich,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 9 października 2014 r.,
skarg kasacyjnych strony powodowej i strony pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 6 czerwca 2013 r.,

- 1. uchyla zaskarżony wyrok w zakresie oddalającym powództwo w pozostałej części (pkt I ppkt 2) oraz w zakresie oddalającym apelację pozwanego w pozostałym zakresie (pkt II) i w zakresie rozstrzygnięcia o kosztach postępowania (pkt I ppkt 3, pkt III i pkt IV) i w tej części przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, a także rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego;**

2. oddala skargę kasacyjną pozwanego w pozostałym zakresie.

UZASADNIENIE

Powódka domagała się zasądzenia od pozwanego kwoty 510 913 zł z ustawowymi odsetkami od wniesienia pozwu, na którą składało się odszkodowanie za naruszenie jej autorskich praw majątkowych do oprogramowania komputerowego, z którego pozwany korzystał bez tytułu prawnego, za okres od stycznia 2005 r. oraz skapitalizowanych odsetek za opóźnienie, a także nakazania pozwanemu dokonania publikacji oświadczenia, szczegółowo sformułowanego, informującego o dokonaniu naruszenia jej autorskich praw w lokalnym wydaniu dziennika Gazeta Wyborcza oraz na stronie internetowej tego dziennika i pozwanego.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa, zarzucając że powódka nie posiada legitymacji do dochodzenia roszczenia, które uległo przedawnieniu, a ponadto nie została wykazana wysokość szkody oraz podstawy jego odpowiedzialności.

Wyrokiem z dnia 10 maja 2012 r. Sąd Okręgowy w R. zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 510 913 zł z ustawowymi odsetkami od 2 sierpnia 2011 r., nakazał jej zamieszczenie w [...] wydaniu dziennika Gazety Wyborczej oraz na stronach internetowych tej Gazety i pozwanego oświadczeń zgodnych z treścią podaną przez powódkę.

Ustalił, że autorem programu „X.” jest pracownik powódki, który stworzył go w ramach obowiązków związanych z umową o pracę. Zgodnie z art. 74 ust. 3 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (jedn. tekst: Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz.631, ze zmianą wprowadzoną ustawą z dnia 9 maja 2007 r. o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz niektórych innych ustaw - Dz. U. Nr 99, poz. 662, od dnia 20 czerwca 2007 r., dalej: „u.p.a.p.p.”) autorskie prawa majątkowe do tego programu przysługują powódce, co zresztą zostało w nim zaznaczone; z nich wywodziła ona uprawnienie do dochodzenia roszczeń. Pozwany świadomie i w sposób zawiniony naruszył autorskie prawa majątkowe, ponieważ nie podjął działań mających na celu uzyskanie uprawnienia do korzystania z programu „X.” Umowa zawarta w 1995 r.

nie obejmowała możliwości przekazania ośrodkom wojewódzkim uprawnienia do korzystania z programu, na co powódka nie wyraziła zgody, nawet w dorozumiany sposób. Pozwany używa programu do obsługi wojewódzkiego zbioru meldunkowego, który zorganizowany został w 2000 r. Powódka ma prawo do odszkodowania obejmującego potrójną wysokość wynagrodzenia, z uwagi na bezprawność działania pozwanego. Sąd Okręgowy zaakceptował wyliczenie wynagrodzenia dokonane przez powódkę. Umowa łącząca powódkę i działającego za Skarb Państwa Ministra Spraw Wewnętrznych miała charakter licencji, przewidzianej w art. 66 ust. 2 u.p.a.p.p. i wygasła po upływie pięciu lat. Zawezwanie do próby ugodowej z dnia 11 grudnia 2007 r. przerwało bieg przedawnienia.

Po rozpoznaniu sprawy na skutek apelacji pozwanego, Sąd Apelacyjny zaskarżonym wyrokiem zmienił wyrok Sądu Okręgowego w ten sposób, że obniżył zasądzoną na rzecz powódki kwotę do 350 006,50 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 2 sierpnia 2011 r., oddalił żądanie powódki w tym względzie w pozostałym zakresie, oddalił apelację w pozostałej części oraz orzekł o kosztach postępowania. Na podstawie dowodów przeprowadzonych przez Sąd Okręgowy i w ramach uzupełnienia w postępowaniu apelacyjnym ustalił, że G. P. stworzył program „X.” w ramach umowy o pracę łączącej go z powódką. Stosownie do art. 74 pkt 3 u.p.a.p.p., autorskie prawa majątkowe do tego programu przysługują powódce.

Pierwsza umowa powódki z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji nr 39 M./MSWiA zawarta w dniu 22 listopada 1994 r., jak i następna z dnia 19 listopada 2007 r. oraz kolejna z dnia 19 listopada 2010 r. nie obejmują uprawnienia dla pozwanego do korzystania z programu komputerowego. Zgodnie zatem z art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b u.p.a.p.p., pozwany ma obowiązek zapłaty stosownego wynagrodzenia.

Roszczenie o odszkodowanie przewidziane w art. 79 ust. 1 pkt 3 b u.p.a.p.p. ulega przedawnieniu z upływem terminu wskazanego w art. 442¹ § 1 k.c. (do 10 sierpnia 2007 r. art. 442 § 1 k.c.). Taki sam termin miałby zastosowanie, na podstawie art. 118 k.c., gdyby roszczenie powódki potraktować jako związane z prowadzeniem działalności gospodarczej.

Zawezwanie pozwanego do próby ugodowej z dnia 11 grudnia 2007 r. wskazywało wierzytelność i dochodzoną kwotę, wynikającą z bezprawnego korzystania z oprogramowania komputerowego „X.” w okresie od stycznia 2005 r. do grudnia 2007 r. w wysokości 121 300 zł, a za dalszy okres po 4 500 zł miesięcznie do zawarcia umowy licencyjnej. Podstawą określenia tego żądania było wynagrodzenie w wysokości 1 500 zł miesięcznie. Wniosek powódki doprowadził do przerwania przedawnienia roszczenia, ale wystąpienie z powództwem w dniu 2 sierpnia 2011 r., a zatem po upływie trzech lat od daty zwrócenia się o przeprowadzenie postępowania ugodowego, było przyczyną uznania, że uległy przedawnieniu roszczenia objęte wnioskiem. Kolejny wniosek o zawezwanie do próby ugodowej, złożony przez powódkę w dniu 22 marca 2010 r., obejmował żądanie zapłaty kwoty 3 820 zł miesięcznie za okres stycznia 2001 r. do lipca 2002 r., 5 730 zł miesięcznie od sierpnia 2002 r. do grudnia 2008 r., 6 000 zł miesięcznie od stycznia 2009 r. do zawarcia umowy licencyjnej. Nie spowodował on przerwania biegu przedawnienia roszczeń, które już były przedawnione w dniu jego złożenia. Skutek przerwania nie objął roszczeń wcześniejszych niż za trzy lata wstecz od złożenia wniosku, czyli od 22 marca 2007 r., w odniesieniu do kwot po 5 730 zł miesięcznie oraz po 6 000 zł miesięcznie od stycznia 2009 r. Przerwa biegu przedawnienia dotyczy wierzytelności określonych w zawezwaniu do próby ugodowej, tak co do przedmiotu żądania, jak i wysokości.

Należne powódce odszkodowanie za nieprzedawnione okresy, poczynwszy od 22 marca 2007 r. ustalone zostało przy uwzględnieniu wysokości żądanych kwot, skorygowanych stosownie do przeprowadzonych dowodów oraz zarzutów pozwanego. Podstawą obliczenia odszkodowania objętego art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b u.p.a.p.p. były stawki wynagrodzenia, wskazane we wniosku, które powód uzyskiwał w poszczególnych okresach i uzyskuje w następstwie zawartych umów, pomniejszone o wartość dodatkowych świadczeń gwarancyjnych i konsultacyjnych. Suma tych należności obejmowała kwotę 300 530 zł. Z uwagi na to, że zawezwanie do próby ugodowej stanowi zarazem wezwanie do zapłaty w rozumieniu art. 455 k.c., to tytułem skapitalizowanych odsetek zasądzeniu podlegała kwota 49 476,50 zł obliczona od podanej przez powódkę

kwoty 290 100 zł od dnia doręczenia pozwanemu wniosku, co nastąpiło w dniu 7 kwietnia 2010 r.

Pozwany nie sprecyzował w apelacji zarzutów w odniesieniu do zaskarżenia orzeczenia objętego punktem drugim wyroku Sądu Okręgowego, nakazującego złożenie oświadczeń, co uniemożliwiło kontrolę instancyjną w tym zakresie.

Powódka w skardze kasacyjnej powołała podstawę przewidzianą w art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. Niewłaściwe zastosowanie art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b u.p.a.p.p. połączyła z bezpodstawnym ograniczeniem wysokości zasądzanego wynagrodzenia do wielokrotności kwot wskazywanych w wezwaniach do zawarcia ugody, podczas gdy pozostaje to w sprzeczności z tym przepisem. Ponadto podniosła, że niewłaściwe zastosowanie art. 123 § 1 k.c. było następstwem wadliwego przyjęcia, że wnioski o zawezwanie do próby ugodowej nie doprowadziły do przerwania biegu przedawnienia roszczeń, a tym samym do uznania części roszczeń za przedawnione. Skarżąca domagała się uchylenia wyroku w zakresie oddalenia powództwa co do kwoty 160 906,50 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 2 sierpnia 2011 r. i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, ewentualnie uchylenia go i zasądzenia tej kwoty.

Pozwany w skardze kasacyjnej powołał obie podstawy przewidziane w art. 398³ § 1 k.p.c. Naruszenie prawa materialnego dotyczyło niewłaściwego zastosowania art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b i art. 79 ust. 2 pkt 1 u.p.a.p.p., polegającego na przyjęciu istnienia przesłanek do przyznania powódce odszkodowania oraz przesłanek do zobowiązania pozwanej do dokonania w prasie i na stronach internetowych oświadczenia o podanej treści oraz formie, a także na wadliwym sformułowaniu go. Błędna wykładnia postanowień § 1 i 2 umowy z dnia 19 listopada 2007 r. będąca następstwem niewłaściwego zastosowania art. 65 § 2 k.c., doprowadziła do nieuwzględnienia tego, że pozwany był uprawniony do korzystania z oprogramowania „X.” Niewłaściwe zastosowanie art. 481 § 1 i 2 w związku z art. 363 § 2 k.c. doprowadziło do zasądzenia odsetek za okres poprzedzający ustalenie wysokości odszkodowania. Naruszenie przepisów postępowania dotyczyło: art. 378 § 1 k.p.c. i polegało na nierozpoznaniu sprawy w zakresie zastosowania art. 79 ust. 2 pkt 1 u.p.a.p.p.; art. 217 § 2 k.p.c. oraz art.

382 k.p.c. przez oddalenie istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy wniosków dowodowych; art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. przez niewyjaśnienie podstawy prawnej rozstrzygnięcia. Skarżący domagał się uchylecia zaskarżonego wyroku w części objętej punktami I.1, I.3, II oraz IV i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

I. W odniesieniu do skargi kasacyjnej pozwanego.

W pierwszej kolejności należało odnieść się do podstawy naruszenia przepisów postępowania. Rozpoznanie przez sąd drugiej instancji sprawy w granicach apelacji, stosownie do art. 378 § 1 k.p.c., obejmuje obowiązek rozpoznania wszystkich podniesionych zarzutów procesowych, którymi sąd jest związany i zarzutów naruszenia prawa materialnego, które nie są wiążące oraz rozważenia z urzędu przyczyn nieważności postępowania. Na zakres kognicji sądu drugiej instancji wskazuje wiążąco uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07 (OSNC 2008, nr 6, poz. 55), mająca moc zasady prawnej. Postępowanie apelacyjne ma zarówno charakter rozpoznawczy, polegający na kontynuowaniu postępowania przeprowadzonego przez sąd pierwszej instancji („rozpoznaje sprawę”) i kontrolny, prowadzący do wyeliminowania błędów sądu pierwszej instancji, przez wypełnienie nieograniczonych funkcji rozpoznawczych. Oznacza to, że sąd drugiej instancji dokonuje własnych ustaleń faktycznych, prowadząc lub ponawiając dowody albo poprzestając na materiale zebrany w pierwszej instancji, ustala podstawę prawną orzeczenia oraz kontroluje prawidłowość postępowania przed sądem drugiej instancji. Wypełnienie przez sąd drugiej instancji obowiązków kontrolnych w stosunku do orzeczenia zaskarżonego apelacją, powinno znaleźć wyraz w uzasadnieniu orzeczenia tego sądu przez omówienie i rozważenie podniesionych przez apelującego zarzutów. Ustosunkowanie się do tych zarzutów stanowi element uzasadnienia, w którym należy zająć stanowisko w odniesieniu do ustalonej przez sąd drugiej instancji podstawy faktycznej i prawnej rozstrzygnięcia.

Za zasadny uznać należało zarzut skargi kasacyjnej pozwanego, że Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku w ogóle nie odniósł się do jednego zarzutu, dotyczącego naruszenia przez Sąd pierwszej instancji art. 79 ust. 2 pkt 1 u.p.a.p.p., czym naruszył przepis art. 378 § 1 i art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. Nie można uznać, że Sąd Apelacyjny wypełnił obowiązek rozpoznania sprawy przez stwierdzenie, że „pozwany nie sprecyzował zarzutów do pkt II zaskarżonego wyroku, co powoduje brak możliwości kontroli instancyjnej w tym zakresie”. Przyjęte zostało w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, że sąd drugiej instancji - bez względu na stanowisko stron oraz zakres zarzutów- powinien zastosować właściwe przepisy prawa materialnego przez usunięcie błędów prawnych sądu pierwszej instancji, niezależnie od tego, czy zostały one wytknięte w apelacji. Rola zarzutów apelacyjnych w tym względzie sprowadza się do uwypuklenia, istotnych zdaniem apelującego problemów, do przekonania sądu drugiej instancji co do ich oceny oraz ułatwienia kontroli instancyjnej. Skoro zatem pozwany w apelacji zakwestionował zasadność przyznania powódce ochrony przewidzianej w art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b i art. 79 ust. 2 pkt 1 u.p.a.p.p., to obowiązkiem Sądu Apelacyjnego było określenie przesłanek i zastosowania każdego jej rodzaju i formy, a także przyczyn udzielenia jej w żądanym przez powódkę zakresie.

Odpowiednie stosowanie przez sąd drugiej instancji art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. prowadzi do stwierdzenia, że uzasadnienie orzeczenia tego sądu nie musi zawierać wszystkich elementów przewidzianych dla uzasadnienia sądu pierwszej instancji; powinno jednak mieć ustaloną podstawę faktyczną i prawną rozstrzygnięcia. Zakres dopełnienia tych wymagań przez sąd drugiej instancji uzależniony jest od podjętych w postępowaniu apelacyjnym czynności procesowych. W sytuacji uzupełnienia materiału dowodowego przez sąd drugiej instancji, zajdzie konieczność uzupełnienia podstawy faktycznej i ewentualnie prawnej, ustalonych przez sąd pierwszej instancji albo nawet, zależnie od zakresu uzupełnienia materiału dowodowego i wpływu na rozstrzygnięcie, ustalenia ich na nowo. Ponadto obowiązek rozpoznania sprawy na nowo w granicach zaskarżenia (art. 378 § 1 k.p.c.) połączony został z powinnością zawarcia w uzasadnieniu stanowiska zezwalającego na przyjęcie, że wszystkie zarzuty apelacyjne zostały

rozważone przed wydaniem rozstrzygnięcia. Obraza art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. może stanowić usprawiedliwioną podstawę skargi kasacyjnej wtedy, gdy uzasadnienie zaskarżonego orzeczenia nie zawiera wszystkich wymaganych elementów, bądź zawiera kardynalne braki, które uniemożliwiają kontrolę kasacyjną (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 listopada 1998 r., III CKN 792/98, OSNC 1999, nr 4 poz. 83).

Przedstawionych wymagań nie spełnia uzasadnienie zaskarżonego wyroku, ponieważ niezależnie od nierozpoznania zarzutu naruszenia art. 79 ust. 2 pkt 1 u.p.a.p.p., nie została w miarodajny sposób wyjaśniona podstawa prawna rozstrzygnięcia. Niewystarczające było poprzestanie na stwierdzeniu legitymacji czynnej powódki do dochodzenia roszczeń wynikających z przysługujących jej z autorskich praw majątkowych. Podzielenie stanowiska Sądu Okręgowego, że pozwany naruszył te prawa powódki do programu komputerowego „X.” w sposób zawiniony oraz powołanie się na orzeczenia innych sądów bez ich wskazania, omówienia i określenia, jak też przyczyn związania wyrażonym stanowiskiem, nie było poprzedzone analizą istoty oprogramowania oraz przyczyn i zakresu korzystania z niego przez pozwanego. Sąd Apelacyjny nie przeprowadził interpretacji, zgodnej z wymaganiami objętymi art. 65 § 2 k.c., wymienionych umów. Braki uzasadnienia nie pozwalają na stanowczą ocenę przydatności dla rozstrzygnięcia sporu wskazanych przez pozwanego środków dowodowych, jednak niewłaściwe ustalenie podstawy prawnej rozstrzygnięcia wskazuje również na naruszenie art. 217 § 2 w brzmieniu obowiązującym do 2 maja 2012 r. i art. 227 w związku z art. 382 k.p.c.

W obu skargach kasacyjnych podniesione zostały zarzuty naruszenia prawa materialnego przez niewłaściwe zastosowanie w zaskarżonym wyroku art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b u.p.a.p.p., należało zatem omówić je wspólnie, w zakresie przesłanek określających dochodzenie roszczenia. Zgodnie z art. 8 u.p.a.p.p. przysługujące twórcy prawo autorskie polega na wyłącznym prawie do korzystania z utworu i rozporządzania nim na wszystkich polach eksploatacji oraz do wynagrodzenia za korzystanie z utworu (art. 17 Pr. aut.). Jeżeli utwór stworzony został w ramach wykonywania obowiązków pracowniczych, pracodawca nabywa autorskie prawa majątkowe, wynikające z celu umowy o pracę i zgodnego zamiaru stron (art. 12

ust. 1 u.p.a.p.p.). W przepisie art. 79 u.p.a.p.p. zawarta została regulacja odpowiedzialności za naruszenie autorskich praw majątkowych, szczególnie względem ogólnych zasad określonych w art. 415 i nast. k.c. Do naruszenia tych praw dochodzi przez ingerencję bez zgody uprawnionego lub wymaganego prawem zezwolenia (licencja ustawowa) w zakres cudzego prawa majątkowego jako wyłączności eksploatacji utworu, co przekonująco wyrażone zostało w jednolitym orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. wyroki: z dnia 26 czerwca 2003 r., V CKN 411/01, OSNC 2004, nr 9, poz. 144; z dnia 21 października 2011 r., IV CSK 133/11, OSNC 2012, nr 5, poz. 62). Przepis art. 79 ust. 1 i 2 u.p.a.p.p. określa cywilnoprawne środki majątkowej i niemajątkowej ochrony tych praw. Sposób naprawienia szkody przewidziany w art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b u.p.a.p.p. przez zapłatę zryczałtowanego odszkodowania stanowi alternatywny, w stosunku do przewidzianego w art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. a sposobu naprawienia szkody, na zasadach ogólnych. Odszkodowanie w rozmiarze trzykrotności stosownego wynagrodzenia, które w chwili jego dochodzenia byłoby należne tytułem udzielenia przez uprawnionego zgody na korzystanie z utworu, spełnia funkcje prewencyjne i restrykcyjne, dopuszczalne w odniesieniu do odpowiedzialności opartej na zasadzie winy. Zgodnie z poglądem, ukształtowanym w literaturze i w orzecznictwie, podstawą ustalenia tego odszkodowania jest wynagrodzenie, które przysługiwałoby uprawnionemu, gdyby osoba naruszająca jego prawa zawarła z nim umowę o korzystanie z dzieła w zakresie dokonanego naruszenia, w chwili dochodzenia naprawienia szkody (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 25 marca 2004 r., III CK 90/03, OSNC 2005, nr 4, poz. 66; z dnia 29 listopada 2006 r., II CSK 245/06; z dnia 13 grudnia 2007 r., I CSK 321/07; z dnia 25 listopada 2009 r., II CSK 259/09; z dnia 8 lutego 2012 r., V CSK 56/11, niepublikowane). Zmiana art. 79 u.p.a.p.p. dokonana ustawą z dnia 9 maja 2007 r. nie wprowadziła odmiennych zasad określania rozmiaru wynagrodzenia będącego podstawą ustalenia sumy pieniężnej należnej uprawnionemu. Przepis art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b u.p.a.p.p. wyłącza stosowanie art. 363 § 2 k.c.; nie przewiduje wyjątku od ustalania stosownego wynagrodzenia z uwzględnieniem stanu rzeczy istniejącego w chwili jego dochodzenia, rozumieniu art. 316 § 1 k.p.c.

Roszczenia o ochronę autorskich praw majątkowych przedawniają się w terminach określonych w art. 118 k.c., z wyjątkiem roszczeń o naprawienie szkody, do których ma zastosowanie art. 442¹ § 1 k.c., do dnia 10 sierpnia 2007 r. art. 442 § 1 k.c. (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 11 sierpnia 2011 r., I CSK 633/10, OSNC 2012, nr 3, poz. 37; z dnia 14 grudnia 2012 r., I CNP 25/12, OSNC 2013, nr 7-8, poz. 89).

Zgłaszający roszczenia objęte art. 79 u.p.a.p.p. ma obowiązek wykazania, że przysługują mu autorskie prawa majątkowe do określonego dzieła, którym jest również, stosownie do art. 74 ust. 1 i 3 u.p.a.p.p., program komputerowy oraz naruszenia jego prawa przez pozwanego. W rozpoznawanej sprawie powódka wykazała, że należą do niej autorskie prawa majątkowe do programu komputerowego o nazwie „X. - oprogramowanie teletransmisji do [...] J.”, który stosuje pozwany. Z kolei pozwany powołał się na uprawnienie do korzystania z tego programu w obszarze rejestru PESEL, wynikające z umów zawartych z powódką przez Ministra (Ministerstwo) Spraw Wewnętrznych i Administracji, który działał jako jednostka Skarbu Państwa, a przekazywanie i otrzymywanie danych dotyczących ewidencji ludności należy do jego obowiązków, nałożonych ustawą. Ustalenie zatem odpowiedzialności pozwanego wymagało określenia istoty i zasad funkcjonowania programu oraz analizy umów z 1995 r., 2007 r. i 2010 r., w odniesieniu do celu oraz zgodnego zamiaru stron, z uwzględnieniem ustawowego obowiązku stworzenia systemu teleinformatycznego w obszarze ewidencji ludności, a następnie podstawy i zakresu korzystania z niego przez pozwanego. Zachodziła potrzeba rozważenia kwestii, do czyich zadań należało stworzenie systemu teleinformatycznego jako zespołu współpracujących ze sobą urządzeń informatycznych i oprogramowania zapewniającego przetwarzanie, przekazywanie, wysyłanie i odbieranie danych dla potrzeb ewidencji ludności oraz pobierania i przekazywania danych osobistych, określonych w ustawie z dnia 10 kwietnia 1974 r. o ewidencji ludności i dowodach osobistych (jedn. tekst: Dz.U. z 2006 r., Nr 139, poz. 993) oraz zasad, na jakich oparte zostało ich realizowanie.

Zgodnie z art. 33 k.c., Skarb Państwa jest osobą prawną, która w obrocie cywilnoprawnym bierze udział przez swoje jednostki organizacyjne,

a reprezentuje go organ tej jednostki, z której działalnością wiąże się przedmiot czynności prawnej albo postępowania sądowego lub organ jednostki nadrzędnej (art. 67 § 2 k.p.c.). Czynność prawna podejmowana przez jednostkę nadrzędną za jednostkę podległą albo również za taką jednostkę, powinna wskazywać te jednostki, chyba że jej przedmiot uwypukla, iż działanie dotyczy albo wywrze skutek także w odniesieniu do jednostek podległych. Także w tym względzie jednak brak rozważań Sądu Apelacyjnego.

Wymagalność roszczenia objętego art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b u.p.a.p.p., jako bezterminowego, wymaga wezwania zobowiązanego do zapłaty, stosownie do art. 455 k.c., za które uważane jest także doręczenie pozwu, czy zawiadania do próby ugodowej. Spełnienie świadczenia powinno nastąpić niezwłocznie po wezwaniu, a w razie opóźnienia, dłużnik zobowiązany jest, zgodnie z art. 481 k.c., do zapłaty odsetek. W odniesieniu do roszczeń o naprawienie szkody, której rozmiar określa się według cen z daty ustalenia odszkodowania (art. 363 § 2 k.c.), gwarantujący pokrzywdzonemu możliwie pełną kompensatę, dominowało w orzecznictwie stanowisko, że odsetki za opóźnienie należą się, w zależności od okoliczności sprawy od dnia wyrokowania albo od daty poprzedzającej wyrokowanie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 marca 2014 r., IV CSK 375/13, niepubl.). W uchwale Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 1994 r., III CZP 184/93 (OSNC 1994, nr 7-8, poz. 155) przyjęte zostało, że odsetki od daty wyrokowania przysługują od kwoty przewyższającej żadaną w pozwie. Podobne stanowisko wynika z innych orzeczeń (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 8 grudnia 1997 r., I CKN 361/97; z dnia 30 października 2003 r., IV CK 130/02, niepublikowane). Odmienne zapatrywanie wyrażane było w odniesieniu do okresu od 1997 do 2004, kiedy odsetki miały waloryzacyjny charakter (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 2007 r., I CSK 433/06, niepubl.). W sytuacji, gdy dochodzone odszkodowanie obejmuje częściowo kwotę, która odpowiada odszkodowaniu należnemu w terminie wcześniejszym niż data wyrokowania, a pozostała część odszkodowaniu należnemu w dacie wyrokowania, terminy zasądzenia odsetek mogą być różne (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 września 1999 r., II CKN 477/98, niepubl.). Oznacza to, że w zależności od okoliczności sprawy i charakteru zgłoszonego roszczenia, zasądzenie odsetek może nastąpić w różnych terminach, z tym że od

odszkodowania lub jego części, ustalonego według cen z daty wyrokowania, termin płatności odsetek nie może poprzedzać daty wyrokowania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 lutego 2011 r., I CSK 243/10, niepubl.). Odnosi się to również do sytuacji niedoznającego wyjątku nakazu ustalenia sumy pieniężnej na podstawie art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b u.p.a.p.p., w oparciu o stosowne wynagrodzenie należne w chwili jego dochodzenia. Przyjęcie początkowego terminu płatności odsetek, uzależnionego od wskazanych czynników wymaga ustaleń Sądu rozpoznającego sprawę i uzasadnienia podjętej decyzji, czego nie zawiera zaskarżony wyrok.

Objęte art. 79 u.p.a.p.p. formy ochrony autorskich praw majątkowych mają uniwersalny charakter, co łączy się z tym, że użycie ich w wypadku konkretnego naruszenia tego prawa, wymaga dostosowania do specyfiki danego pola eksploatacji i charakteru naruszeń (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 czerwca 2011 r., V CSK 373/10, niepubl.). Zgodnie z art. 79 ust. 2 pkt 1 u.p.a.p.p. uprawniony, którego autorskie prawa majątkowe zostały naruszone, może domagać się, niezależnie od roszczeń określonych w ust. 1, jednokrotnego albo wielokrotnego ogłoszenia w prasie oświadczenia odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie będącego jednym z niemajątkowych sposobów ochrony. Roszczenia wymienione w art. 79 ust. 2 u.p.a.p.p. spełniają zarówno funkcję kompensacyjną, jak i odstraszająco - prewencyjną. W każdym wypadku ich stosowania rozważyć należy specyfikę sprawy, a w tym swoistość konkretnego prawa autorskiego oraz nieumyślny albo umyślny charakter naruszenia, proporcjonalność i skuteczność ochrony. W odniesieniu do sumy środków należy dążyć zarówno do naprawienia szkody majątkowej, jak i uszczerbku moralnego, w sposób spełniający oczekiwanie sprawiedliwości i przestrzegania przed naruszaniem praw autorskich.

Nakazanie naruszcycielowi opublikowania w prasie oświadczenia określonej treści stanowi dodatkowy element represyjny, mający za zadanie zrażenie przed podejmowaniem tego rodzaju działań w przyszłości oraz przez inne osoby. Zastosowanie go obok odszkodowania powinno być poprzedzone rozważeniem wszystkich aspektów ochrony, w kontekście celowości, położenia obu stron oraz wszelkich konsekwencji, łącznie z ekonomicznym rozmiarem całokształtu

dolegliwości naruszcyciela, a także oceną wpływu na obowiązek wypełniania przez niego nałożonych zadań. Zastrzeżenie adekwatności użycia konkretnego środka wskazuje, że wydatki związane z jego wykonaniem powinny pozostawać w rozsądnej relacji do przyznanego uprawnionemu odszkodowania, nie powinno stanowić nadmiernej represji. Regulacja art. 79 ust. 2 pkt 1 u.p.a.p.p. nie obejmuje nałożenia obowiązku opublikowania oświadczenia określonej treści na stronach internetowych naruszcyciela. Zwrot „wielokrotność ogłoszenia” powinien być rozumiany zgodnie z powszechnie przyjmowanym znaczeniem jako powtarzalność, występowanie kilka razy, nie zaś jako trwanie w określonych ramach czasowych. Szczególnej uwagi wymaga również treść ogłoszenia, którą utrzymać należy w umiarkowanym tonie i dostosować do okoliczności sprawy.

II. W odniesieniu do skargi kasacyjnej powódki w pozostałej części.

Zawezwanie do próby ugodowej (art. 184 i nast. k.p.c.) przerywa bieg terminu przedawnienia, stosownie do art. 123 § 1 pkt 1 k.c., w odniesieniu do wierzytelności w tym wezwaniu określonych, tak co do przedmiotu żądania, jak i wysokości. Nie dochodzi jednak do przerwania tego terminu odnośnie do innych roszczeń, które mogą wynikać z tego samego stosunku prawnego, ani ponad kwotę określoną we wniosku; jeżeli wierzyciel dochodzi jedynie części roszczenia, to nie dochodzi do przerwy co do pozostałej, niezgłoszonej części (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 3 czerwca 1964 r., II CR 675/63, OSNC 1965, nr 2, poz. 34; z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 238/06; z dnia 25 listopada 2009 r., II CSK 259/09; z dnia 16 kwietnia 2014 r., V CSK 274/13 niepublikowane). Skutek przerwy następuje niezależnie od tego, czy doszło do zawarcia ugody. Przedawnienie nie biegnie na nowo, dopóki postępowanie zainicjowane wnioskiem lub pozwem nie zostanie zakończone (art. 124 § 2 k.c.). W razie niezawarcia ugody (art. 185 § 3 k.p.c.) termin przedawnienia rozpocznie bieg następnego dnia po stwierdzeniu przez sąd, że do ugody nie doszło. Każdorazowe wystąpienie okoliczności przewidzianych w art. 123 k.c. powoduje przerwanie biegu terminu przedawnienia, co oznacza, że może on być przerywany wielokrotnie. Istotą przerwania biegu terminu przedawnienia jest to, że termin przestaje upływać z chwilą zaistnienia okoliczności powodującej przerwę i nie biegnie przez cały czas jej trwania, a po ustaniu tych okoliczności, biegnie od początku.

Skoro zatem powódka wystąpiła z pierwszym wnioskiem o zawiązanie do próby ugodowej w dniu 17 grudnia 2007 r., to przerwaniu uległ bieg terminu dotyczący roszczeń w nim zgłoszonych za okres od stycznia 2005 r. Drugi wniosek został zgłoszony w dniu 22 marca 2010 r., przed upływem trzech lat od pierwszego wezwania i objął również roszczenia za okres od stycznia 2005 r., doprowadzając do ponownego przerwania biegu terminu przedawnienia. Od zakończenia postępowania zainicjowanego zawiązaniem z dnia 22 marca 2010 r. do wniesienia powództwa w dniu 2 sierpnia 2011 r., nie upłynął okres trzech lat. W tej sytuacji dochodzenie odszkodowania obejmującego sumę pieniężną, przewidzianą w art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b u.p.a.p.p., za okres od stycznia 2005 r. do lipca 2011 r. nie było roszczeniem przedawnionym.

Roszczenia objęte wnioskami powódki o zawiązanie do prób ugodowych dotyczyły wysokości wynagrodzeń, które były stosowne w okresach ich dotyczących. Ograniczony skutek przerwy biegu terminu przedawnienia dotyczy rodzajów roszczeń, nie zaś ich wysokości. Aktualizacja wysokości zryczałtowanego odszkodowania, wynikająca z art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b u.p.a.p.p., stanowi szczególne uregulowanie, które traktować należy jako wyjątek od zasady przerwania biegu przedawnienia w odniesieniu do wysokości wierzytelności zgłoszonych w zawiązaniu do próby ugodowej. Zarzut skargi kasacyjnej powódki należało uznać za uzasadniony w omówionym zakresie.

Z powyższych względów zaskarżony wyrok Sąd Najwyższy uchylił na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania. Orzeczenie o kosztach postępowania kasacyjnego wynika z zasady objętej art. 108 § 2 w związku z art. 398²¹ k.p.c.